

603 “...ΓΙΑ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΟΥΜΕ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ”

Λίγες θα είναι οι δικές μου παρεμβολές προς διευκόλυνση. Και μία σκέψη ως κατάληξη. Άλλων απόψεις, παλιές και νεότερες, θα παρουσιάσω. Αφορμή το νέο βιβλίο του πρώην πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη με τον τίτλο: ΥΠΑΡΧΕΙ ΛΥΣΗ; ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗ * (εκδ. ΠΟΛΙΣ, Νοέμβριος 2016, σελ. 276). Ο κ. Σημίτης υπήρξε – υπολογίζω -- το πιο ενεργό μέλος του πολιτικού προσωπικού κατά τη μεταπολιτευτική περίοδο. Εικοσιτέσσερα χρόνια βουλευτής, οχτώ χρόνια πρωθυπουργός και επτά υπουργός σε διάφορα υπουργεία των κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ. Προσέτι ο πρωτεργάτης της διαδοχής στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ με το δαχτυλίδι στον Γιώργο Α. Παπανδρέου. Μπορεί να θεωρηθεί απλός παρατηρητής και σχολιαστής της σημερινής πολιτικής σκηνής, όπως περίπου εμφανίζεται στο τελευταίο του βιβλίο; Θεωρείται από πολλούς, μεταξύ των οποίων και ο φίλος του (να θυμίσω τα Δολιανά Αρκαδίας το 2001) μεγαλοδημοσιογράφος Γιάννης Πρετεντέρης, ως ο καλύτερος πρωθυπουργός της μεταπολιτεύσεως.

Η αναμόχλευση: Ο κ. Σημίτης έχει εκδώσει το 2005 έναν ογκώδη τόμο (670 σελίδων) με τον τίτλο ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ 1996-2004 (εκδ. ΠΟΛΙΣ). Είδος κυβερνητικού απολογισμού ή προσπάθεια “εκσυγχρονισμού” της χώρας. Και προτάσεις κατευθύνσεως για το μέλλον! Η κυκλοφορία του επροκάλεσε έναν, δι’ αλληλογραφίας, διάλογο μεταξύ δύο πανεπιστημιακών καθηγητών (στο περιοδικό **διαβάζω**, τεύχος Δεκεμβρίου 2005). Αντώνης Μακρυδημήτρης: «Αγαπητέ Θόδωρε, Στο ερώτημα πού εσκόνταψε και γιατί απέτυχε τελικά η απόπειρα του πρώην πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη για τον εκσυγχρονισμό της χώρας ...[...] Η πολιτική όμως κρίνεται από συγκεκριμένα αποτελέσματα. Και τα αποτελέσματα της μακράς διακυβέρνησης Σημίτη δεν είναι αμελητέα, υπήρξαν ωστόσο αισθητά μικρότερα και υπολείπονται των στόχων όσο και της κρισιμότητας των προβλημάτων που έπρεπε να αντιμετωπισθούν έγκαιρα και μεθοδικά. Μπορεί στα θετικά της διακυβέρνησεως Σημίτη συνήθως να συγκαταλέγονται η ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, η ολοκλήρωση μιας σειράς μεγάλων δημοσίων έργων για την προετοιμασία της Ολυμπιάδας του 2004, αλλά και η σύσταση κάποιων νέων θεσμών, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη, οι συγχωνεύσεις των δήμων και η λειτουργία των ΚΕΠ. Από την άλλη όμως πλευρά σημειώθηκαν και παταγώδεις αποτυχίες, όπως – ενδεικτικά – η ματαίωση του σχεδίου για αλλαγή του ασφαλιστικού και συνταξιοδοτικού συστήματος, η αναποτελεσματικότητα της αποκρατικοποίησης ζημιωγόνων επιχειρήσεων του δημοσίου, το σκάνδαλο του χρηματιστηρίου, η συντήρηση μιας νόθας πολιτικής ανάθεσης δημοσίων έργων και προμηθειών του Δημοσίου και τέλος, αλλ’ όχι έλασσον, η όξυνση της διαφθοράς στη διαχείριση του δημοσίου χρήματος από κομματικά και κυβερνητικά στελέχη. [...] ...το σώμα των “πραιτωριανών”, στους οποίους τελικά στηρίχθηκε ο Κ. Σημίτης [...] Κοντολογίς, η αδυναμία ελέγχου της βαθιάς τάσης για την κομματικοποίηση του κράτους, η άτακτη στη συνέχεια υποχώρηση στη γοητεία της απατηλής θεότητας του κυβερνητισμού και ο αυτοεγκλεισμός του στο ‘βοναπαρτικό’ ιδεολόγημα του άφθαρτου κυβερνήτη... ».

Θοδωρής Πελαγίδης: «Αγαπητέ Αντώνη, Δεν είναι λάθος ότι η εκσυγχρονιστική διακυβέρνηση Σημίτη, παρά τις επιτυχίες, ιδίως όσον αφορά την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ, στην επίτευξη της μακροοικονομικής σταθερότητας χωρίς λιτότητα και την επιτυχή τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων, καθυστέρησε ή ανέβαλε κρίσιμες θεσμικές μεταρρυθμίσεις που αφορούν κυρίως τον ευρύτερο

δημόσιο τομέα και την παροχή των δημόσιων αγαθών. Παιδεία, υγεία και δημόσια διοίκηση, παρά την αυξανόμενη χρηματοδότηση, δεν βελτιώθηκαν όσο απαιτούν οι εξελίξεις διεθνώς [...] Οι πολίτες- ψηφοφόροι παραμένουν σε καθεστώς άγνοιας για τα τεκταινόμενα, καθώς ο δημόσιος διάλογος διαμεσολαβείται από τα Μ.Μ.Ε. που συγκροτούνται περισσότερο στη βάση επιχειρηματικών συμφερόντων και αναπτύσσονται γύρω από την κρατική οικονομία και τη λαφυραγώγηση του κράτους.»

Αντώνης Μακρυδημήτρης: «Αγαπητέ Θόδωρε, [...] Το αμείλικτο, ωστόσο, ερώτημα ήταν και παραμένει: Έγινε η διοίκηση πιο σύγχρονη και πιο αποτελεσματική, όπως υποστηρίζει στις σελίδες του βιβλίου του ο Κ. Σημίτης (σελ. 354), ή μήπως τα βασικά συμπτώματα της παθολογίας της δεν έπαψαν να ανακυκλώνονται και να συντηρούνται – παρά τη σύσταση των ΚΕΠ, τη λειτουργία του Συνηγόρου του πολίτη, τις συγχωνεύσεις των δήμων και την περιώνυμη συνταγματική αναθεώρηση.»

Θοδωρή Πελαγίδης: «Αγαπητέ Αντώνη... Έχω την ιδέα ότι το κόμμα – όπως και το κράτος άλλωστε – λαφυραγωγήθηκε την περίοδο αυτή από τις ομάδες επιμέρους συμφερόντων [...] Η κατασκευή του “κόμματος εχθρού” στις μεταρρυθμίσεις που θέλει να εφαρμόσει μία “φωτισμένη ηγεσία”... οδηγεί στους βοναπαρτισμούς που σωστά επισημαίνεις.»

Για το νεότερο πόνημα του Κώστα Σημίτη με τον τίτλο Η ΚΡΙΣΗ (εκδ. ΠΟΛΙΣ, 2008, σελ.120), ο γνωστός κριτικός Δημοσθένης Κούρτοβικ έγραψε σ’ ΤΑ ΝΕΑ (Σαββατοκύριακο 27-28 Δεκεμβρίου 2008): «...Διάβασα σε μια αγγλική εφημερίδα ένα άρθρο, το οποίο κατέληγε με τη διαπίστωση ότι οι Έλληνες πολιτικοί (politicians) πρέπει επιτέλους να αποφασίσουν να γίνουν statesmen, δηλαδή ηγετικές (προσοχή: όχι αρχηγικές) πολιτικές προσωπικότητες, πολιτικοί ικανοί να παίρνουν τολμηρές, μακρόπνοες πρωτοβουλίες και να τις διεκπεραιώνουν».

Το 2012 νέο ογκώδες (600 σελίδων) βιβλίο με τον τίτλο **Ο εκτροχιασμός** (εκδ. ΠΟΛΙΣ). Σχολιάζει ο καθηγητής Θανάσης Διαμαντόπουλος: «Το ότι υπήρξε μακράν ο λιγότερο κακός πρωθυπουργός των τελευταίων δεκαετιών... του επιτρέπει να κρίνει και να επικρίνει όσους τον διαδέχτηκαν. Δεν τον νομιμοποιεί, όμως, να κάνει αλλεπάλληλες συγγραφικές αποτιμήσεις του πρόσφατου παρελθόντος **χωρίς ... λ έ ξ η α υ τ ο κ ρ ι τ ι κ η ς** (η αραιωτική έμφαση, όπως και όσες ακολουθούν, ως μόνα σχόλιά μου). Αυτός υπήρξε ο ηγέτης ο οποίος, μέχρις ενός σημείου, παρότρυνε τους Έλληνες να κερδοσκοπούν ασυλλόγιστα και ασύστολα στο χρηματιστήριο... Αυτός ανέστειλε την ασφαλιστική μεταρρύθμιση... Αυτός έβλεπε παθητικός και άπραγος το εκπαιδευτικό σύστημα να καταρρέει... Αυτός, ο κήνσορας του λαϊκισμού είχε υπουργό τον... Βαγγέλη Γιαννόπουλο. Ενώ δεν ευστόχησε στην εντιμότητα σχεδόν κανενός εκ των άμεσων συνεργατών του (ούτε όμως στους πολιτικούς προϊσταμένους των Ενόπλων Δυνάμεων)...» (ΤΑ ΝΕΑ, 28 Νοεμβρίου 2012).

Και φθάνουμε στο σωτήριο έτος 2016, κατά το οποίο τίθεται το ερώτημα: ΥΠΑΡΧΕΙ ΛΥΣΗ; «Κατά τη διάρκεια αυτής της συζήτησης συμφωνήσαμε στην αδυναμία της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ να αντιμετωπίσει τα προβλήματα. Αναφερθήκαμε στις ευθύνες της Νέας Δημοκρατίας για την κρίση. Μιλήσαμε για την καθίζηση του ΠΑΣΟΚ. ... Τελικά υπάρχει λύση;» Ρωτάει ο δημοσιογράφος. Και η απάντηση του πρώην πρωθυπουργού: «Η Ελλάδα δεν είναι καταδικασμένη σε

υστέρηση... Υπάρχουν, παρά τον ζόφο που επικρατεί, δυνάμεις, που επιδιώκουν να ακολουθήσει η χώρα μια κατεύθυνση προόδου, να επιτύχει την καλύτερη λειτουργία του κράτους, μια πιο δίκαιη κοινωνία, ένα περιβάλλον ανοικτό στα σύγχρονα ρεύματα σκέψης και την ενεργό συμμετοχή της στη συνεχή αναδιαμόρφωση της ευρωπαϊκής συνεργασίας».

Σε άρθρο του σ' ΤΟ ΒΗΜΑ (24 Μαΐου 2015), σχολιάζοντας συνέδριο του ΠΑΣΟΚ ο κ. Σημίτης παρατηρεί: «Αποσιώπησε [το ΠΑΣΟΚ] στην κυριολεξία τη δική του [τη δική μου, εννοεί] σημαντική προσφορά, τα χρόνια της ανάπτυξης, τους υψηλούς ρυθμούς επενδύσεων, τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων [...] Δεν θίχτηκαν τα πιο σημαντικά προβλήματα του τόπου: Η χαμηλή παραγωγικότητα, το πελατειακό κράτος, οι συντεχνιακές πρακτικές». Τα θετικά της διακυβερνήσεώς του· οι παθογένειες των διαδόχων. Λακωνικά και με σαφήνεια. Γράφει στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (4 Δεκεμβρίου) σχολιάζοντας ομιλία του κ. Σημίτη (περί της οποίας στη συνέχεια) ο καθηγητής στην έδρα Σύγχρονων Ελληνικών Σπουδών στο L.S.E. Kevin Featherstone· ομιλία που στην πραγματικότητα είναι ανακεφαλαίωση του βιβλίου ΥΠΑΡΧΕΙ ΛΥΣΗ; : «Ο πρώην πρωθυπουργός προσδιόρισε τα ελαττώματα της οικονομίας για την είσοδο στην κρίση – έλλειψη ανταγωνιστικότητας και ευελιξίας της αγοράς εργασίας, δυσλειτουργικό κράτος και πελατειακές σχέσεις, υψηλά επίπεδα των δημοσίων δαπανών.» Ο ίδιος ο κ. Σημίτης γράφει στη σελίδα 21 του νέου του βιβλίου: «Θα αναφέρω μερικές ελληνικές ιδιομορφίες που αποτελούν σοβαρά εμπόδια για την προσαρμογή της χώρας στο περιβάλλον της ΟΝΕ. Για παράδειγμα, ο κυρίαρχος ρόλος του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα και στην κοινωνική ζωή, η συντεχνιακή κοινωνική οργάνωση, το πελατειακό πολιτικό σύστημα, η εκτεταμένη παρουσία αυτοαπασχολουμένων και πολύ μικρών επιχειρήσεων, το χαμηλό επίπεδο της Δημόσιας Διοίκησης και οι ανεπάρκειες του εκπαιδευτικού συστήματος.» (Σχόλιο: Όλες αυτές οι αναποδιές δεν υπήρχαν όταν εμπήκαμε στην ΟΝΕ ;) «Οι επόμενες κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας θα έπρεπε να έχουν ασχοληθεί εντατικά με το ασφαλιστικό. Κάθε καθυστέρηση κόστιζε. Δεν το έκαναν.» (σελ. Σ25)

Θα πρέπει να πω πως η ανάγνωση του βιβλίου μου υπέβαλε μια περίεργη σκέψη: Τι θα έλεγες αν στο βιβλίο δεν αναγραφόταν ως συγγραφέας ο Σημίτης· αν αναγραφόταν ένα ψευδώνυμο. Εσκέφθηκα, θα εχώριζα την περιγραφή των εντυπώσεών μου με κριτήριο τον χρόνο· σε δύο περιόδους: Η μία, που αποτελεί και το κύριο αντικείμενο του βιβλίου, είναι το παρόν και το μέλλον. Η άλλη αποτελείται από μικρές σε έκταση διάσπαρτες αναφορές στο παρελθόν. Για την πρώτη η κρίση δεν μπορεί παρά να είναι θετική. Πρόκειται για ρεαλιστική, ορθολογική τοποθέτηση επί της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής καταστάσεως της χώρας· ανεπηρέαστη από ιδεολογικές ή κομματικές προκαταλήψεις. Είναι παράθεση με ευκρίνεια εύκολα κατανοητών προτάσεων για το τι πρέπει να γίνει, για να βγει μια χώρα από τη δραματική κατάσταση στην οποία πελαγοδρομεί. «Η σταθερότητα, όπως και η ποιότητα του πολιτικού συστήματος, εξαρτάται τόσο από αντιλήψεις και συμπεριφορές, όσο και, κυρίως, από τις διαδικασίες σχηματισμού κυβερνήσεων. Η απλή αναλογική, τη συνταγματική καθιέρωση της οποίας επιδιώκει η κυβέρνηση, έχει ως αποτέλεσμα μόνιμη αστάθεια και αλλαγή κυβερνήσεων.» (σελ. Σ70) «Απαιτείται, επιπρόσθετα, μία συγκεκριμένη αντίληψη για την ανάπτυξη και την παραγωγή στη χώρα, για το κέντρο βάρους των επενδύσεων, για την αναμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης και της Δικαιοσύνης....Και, βέβαια, η στήριξη της

προσπάθειας από μια σταθερή πλειοψηφία του λαού.» (σελ. Σ71) Χρειάζονται “επενδύσεις, επενδύσεις, επενδύσεις” (σελ. Σ219).

Για τη δεύτερη περίοδο, που αναφέρεται στα περασμένα, δεν θα έδινα ιδιαίτερη σημασία· θα την επέρναγα στα ψιλά ως επουσιώδη. Και τότε άξαφνα συνήρθη. Είναι unfair, άδικο. Όλα αυτά τα λέει ο Σημίτης. Ένας που ξέρει επακριβώς έχει άμεση, από πρώτο χέρι, και ολοκληρωμένη γνώση. Δεν τα έγραψε ο άγνωστος Χ. Και αρχίζει να βγαίνουν στην επιφάνεια μακρά σειρά εντυπώσεων και παραθεμάτων.

Μερικά. Αποσπάσματα από ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΡΙΣΗΣ (2014) της Τράπεζας της Ελλάδος: «Η απόφαση αυτή [της εντάξεως της Ελλάδος στην ΟΝΕ] ήταν η κατάληξη μιας εξαετίας (1994-1999). Κατά την οποία ασκήθηκε οικονομική πολιτική που προώθησε σταδιακά την ονομαστική σύγκλιση, μολονότι ούτε οι μακροοικονομικές ανισοροπίες είχαν αρθεί σε διατηρήσιμη βάση, ούτε τα διαρθρωτικά προβλήματα είχαν ρηξικέλευθα αντιμετωπιστεί.» (σελ. 11). «Επομένως, η συμμετοχή στο ευρώ εμπειρείχε κινδύνους για όσες χώρες θα ασκούσαν την οικονομική πολιτική με βραχυχρόνια προοπτική χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους αυστηρούς μακροχρόνιους περιορισμούς... Εκτιμάται ότι από την ένταξη στην ΟΝΕ μέχρι το 2007 η διεθνής ανταγωνιστικότητα είχε υποχωρήσει κατά 14%, βάσει των σχετικών τιμών καταναλωτή, και κατά 19,3%, βάσει του σχετικού κόστους εργασίας...» (σελ. 15). «Η διαρκής αύξηση ελλειμμάτων έως το 2004 οφειλόταν τόσο σε υστέρηση εσόδων (που καταγράφηκε επανειλημμένα από το 2001 και μετά), όσο και σε συνεχείς υπερβάσεις των πρωτογενών δαπανών του προϋπολογισμού.» (σελ. 18)

Σε αυτά καμία αναφορά από τον κ. Σημίτη. Πολύ σύντομες αναφορές στο ασφαλιστικό (σελ. Σ70, Σ198) και για το χαρακτηριζόμενο σκάνδαλο του χρηματιστηρίου (σελ. Σ194). Με ύφος προκλητικά υπεροπτικό· θα το εχαρακτήριζα: «Η α υ τ ο κ ρ ι τ ι κ ή είναι υπό τις συνθήκες αυτές περιπτή. Την κάνουν όσοι θέλουν να αυτοπροβληθούν, όταν η κοινή γνώμη δεν ενδιαφέρεται πια για το πρόσωπό τους» (σελ. Σ198).

Ας κοιτάξουμε τα τότε συμβάντα από μια άλλη γωνία. Για το ασφαλιστικό. Η απάντηση από τον Τάσο Γιαννίτση (το όνομα φτάνει): «Το ασφαλιστικό δεν ήταν μόνο θύμα της κρίσης. Ήταν βασικός μοχλός πρόκλησης, ή μάλλον όξυνσης, της κρίσης. Τα δημοσιονομικά ελλείμματα συντέλεσαν στη συστηματική αύξηση του δημόσιου χρέους, το μέγεθος του οποίου, όταν ξέσπασε η κρίση, στάθηκε καταλυτικό για την εκτίμηση της βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους... Στα τέλη του 2009 το δημόσιο χρέος της χώρας ήταν 298 δισ. ευρώ και το ΑΕΠ 231 δισ. ευρώ. Τα ελλείμματα του ασφαλιστικού συστήματος (δαπάνες για συντάξεις και υγεία) μεταξύ 1994 και 2009 ήταν περίπου 89 δισ. ευρώ (69 δισ. ευρώ για το 2001-2009)... Το ποσό των 89 δισ. ευρώ αντιπροσώπευε, το 2009, το 30% του συνολικού χρέους και το 39% του ΑΕΠ της χώρας. Το ποσό αυτό μπορεί να ιδωθεί ως το βάρος που οδήγησε το ελληνικό χρέος στην όχθη της μη βιωσιμότητας και επιβάρυνε την πορεία προς την κρίση» (σελ. 92, Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ, εκδ. ΠΟΛΙΣ, 2013). «Η κρίση στην Ελλάδα υπήρξε αποτέλεσμα συνδυασμού μακροχρόνιων ενδογενών διαδικασιών, εθνικών συμπεριφορών και επιλογών και μεσοπρόθεσμων ολέθριων αποφάσεων και επιλογών της πιο πρόσφατης περιόδου.» (σελ. 111 ό.π.). «Πολλά από τα προβλήματα δεν είναι παρά αποτέλεσμα του κενού που απορρέει από την “πολιτική

πεντάλφα της κατάρρευσης: Αδράνεια, αμορφωσιά, ανορθολογισμός, απληστία, αρνητισμός.» (σελ.240 ό.π.) «Πάντως με κάποιες επιφυλάξεις θεωρώ ότι μια έγκαιρη μεταρρύθμιση θα είχε αποτρέψει αφενός την τόσο μεγάλη επιδείνωση των μεγεθών του ασφαλιστικού προβλήματος και, αφετέρου, τη συσσώρευση τόσο υψηλού δημοσίου χρέους. Η ίδια η κρίση θα είχε πολιτική μορφή. Επίσης, βασικές κοινωνικές σχέσεις, π.χ. η απασχόληση, η ανισότητα και η φτώχεια, το εισοδηματικό επίπεδο, δεν θα είχαν υποστεί τα πλήγματα που γνωρίσαμε τα τελευταία χρόνια.» (σελ. 21, **Το ασφαλιστικό και η κρίση**, εκδ. ΠΟΛΙΣ, 2010).

Στη συνέχεια παρατίθενται οι σχετικές αναφορές του πρώην πρωθυπουργού στο πρόσφατο βιβλίο του: «Η αλλαγή της ασφαλιστικής νομοθεσίας που απορρίφθηκε το 2001, αλλά προχώρησε υπό την πίεση των δανειστών το 2016, είναι ένα καλό παράδειγμα των αρνητικών επιπτώσεων της ακραίας εχθρότητας που στην πολιτική ζωή της χώρας θεωρείται ενδεδειγμένη πολιτική συμπεριφορά .» (σελ. Σ70). «Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ασφαλιστική μεταρρύθμιση. Όταν επιχειρήθηκε, το 2001, τα συνδικάτα εξεγέρθηκαν, με τη συνδρομή όλης της τότε αντιπολίτευσης... Πραγματοποιήθηκαν περιορισμένες μόνο αλλαγές... Μετά την έναρξη της κρίσης, το 2010, όλοι συμφωνούσαν ότι χρειαζόταν μια πολύ πιο δραστική αναμόρφωση του ασφαλιστικού λόγω της κρίσης [...] Οι εξελίξεις έδειξαν ότι ο δρόμος που καταδικάστηκε το 2001 ήταν σωστός» (σελ. Σ198). Καταδικάστηκε από ποιούς; Χαρακτηριστική αντίθεση απόψεων του πρώην πρωθυπουργού με τον υπουργό του. Ο αναγνώστης ασφαλώς θα κάμει την επιλογή του. Εγώ να προσθέσω στην πεντάλφα και την ατολμία;

Για το χρηματιστήριο τώρα: «Έχω απαντήσει διεξοδικά, σχετικά με το θέμα στο βιβλίο μου ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ. Θα αναφέρω εδώ περιληπτικά το συμπέρασμα. Στις κρίσεις υπερτιμητικής κερδοσκοπίας, όπως αυτή που άρχισε στην Ελλάδα το 1997, η πολιτική που εφαρμόζεται διεθνώς είναι η ήπια παρέμβαση με νουθεσίες και προτροπές για αυτοσυγκράτηση.» (σελ. Σ194). Έγιναν τέτοιες νουθεσίες από κυβερνητικούς και άλλους αρμόδιους παράγοντες; αλλά παντού τα αποτελέσματα υπήρξαν πενιχρά. Προσθέτει: «Διαπιστώσατε σε οποιαδήποτε δήλωση ή ομιλία μου να ενθαρρύνω το παιχνίδι στο Χρηματιστήριο; [...] Την εποχή εκείνη υπήρχαν υπερθερμάνσεις και σε άλλες χώρες, όπως στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Όλες οι κυβερνήσεις εφάρμοσαν την τακτική που ακολούθησε και η Ελλάδα» (σελ. Σ196-197). Κι η κοσκινού τον άντρα της με τους πραματευτάδες. Σε καμία όμως από τις χώρες των άλλων κυβερνήσεων δεν παρατηρήθηκε κατάρρευση μεγέθους παρόμοιου με την ελληνική. Και ναι! διαπιστώνεται ενθάρρυνση από κυβερνητικούς και κομματικούς παράγοντες: **1.000.000 ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΤΕΣ ΞΕΡΟΥΝ ΟΤΙ ΟΙ ΜΕΤΟΧΕΣ ΕΧΟΥΝ ΑΞΙΑ** (προεκλογική υπερμεγέθης αφίσα, ευρωεκλογές 1999). “Η κατάσταση στη Σοφοκλέους θα ομαλοποιηθεί μέσα σε ένα-δυο 24ωρα” (Κ. Σημίτης σε συνεδρίαση του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ, Οκτωβρίου 1999). “Ο τζίρος του Χρηματιστηρίου θα είναι υψηλός και θα αποδώσει αυτά τα οποία έχουμε σχεδιάσει” (Κ. Σημίτης, συνέντευξη τύπου στη Δ.Ε.Θ., 5 Σεπτεμβρίου 1999). Επανειλημμένες δηλώσεις του υπουργού Οικονομίας Γιάννου Παπαντωνίου. Μία: “Δεν υπάρχει κανένας απολύτως κίνδυνος στο Χρηματιστήριο” (9 Νοεμβρίου 1999). Και εν πάση περιπτώσει, παραμένει στη συνείδηση του λαού ως το Σκάνδαλο του Χρηματιστηρίου. Διότι υπολογίζεται ότι κάπου 100 δισεκατομμύρια ευρώ άλλαξαν χέρια από τα χέρια των πάρα πολλών στα χέρια των πολύ ολίγων. Και από τους τελευταίους ουκ ολίγοι ξένοι.

Σε κριτική του βιβλίου στην ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ (27 Νοεμβρίου) σημειώνεται: «Απελευθερωμένος από κομματικές δεσμεύσεις και ωραιοποιήσεις, αλλά χωρίς διάθεση για αὐτοκριτική, τοποθετείται ο Κώστας Σημίτης μέσα από το νέο του βιβλίο...». Τις ίδιες με την κυκλοφορία του βιβλίου ημέρες ο Κ. Σημίτης εμίλησε σε συνέδριο που οργάνωσε το Ελληνικό Παρατηρητήριο της London School of Economics με θέμα “Ελλάδα. Εκσυγχρονισμός και Ευρώπη 20 χρόνια μετά.” «Σε μια αμιγώς πολιτική ομιλία, ο πρώην πρωθυπουργός κατακεραύνωσε τις κυβερνήσεις που ακολούθησαν τη δική του, από τον Καραμανλή έως τον Τσίπρα, ενώ επέρριψε σοβαρές ευθύνες και στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα η χώρα [...] Κλείνοντας την ομιλία του— κατά την οποία δέχθηκε να αυτοκριτική για την περίοδο της δικής του διακυβέρνησης -- ο Κωστας Σημίτης ... Ήταν ένα ενδιαφέρον Blast from the past (γεγονός που θυμίζει αναπάντεχα κάτι από το παρελθόν). Συμπωματικά, το προηγούμενο βράδυ η βρετανική πρωτεύουσα έζησε ακόμη ένα blast from the past: Ο 61χρονος Λευτέρης Πανατζής, ο οποίος μεσουρανούσε τα χρόνια της πρωθυπουργίας Σημίτη, εμφανίστηκε με μεγάλη επιτυχία σε κλαμπ στο βορειοδυτικό Λονδίνο... » (Ανταπόκριση σ’ ΤΑ ΝΕΑ, 26-27 Νοεμβρίου).

Προτού προχωρήσω, μία παρένθεση. Είπε ο πρώην πρωθυπουργός: «Οι αντίπαλοι της [της σημερινής κυβερνήσεως] ανήκουν [κατά την εκτίμησή της] στις σκοτεινές δυνάμεις της διαπλοκής, στους εκπροσώπους ξένων συμφερόντων. Γι’ αυτό εφευρέθηκε ο όρος “μένουμευρωπαϊοί” και επανήλθε στην επικαιρότητα η έκφραση “γερμανοτσολιάδες”». Θα ήθελα να ήμουνα παρών να δω την έκφραση του κ. Πρετεντέρη. Ήταν ένας που χρησιμοποίησε την έννοια και τη λέξη χωρίς καμία επιφύλαξη πριν από τρία-τέσσερα χρόνια κατά τη φάση της έντονης αντιμνημονιακής τοποθετήσεώς του. “Υπέστη [η Ελλάδα] την παρανοϊκή θεραπεία του Μνημονίου”. (ΤΑ ΝΕΑ, 20 Σεπτεμβρίου 2012)» Κλείνει η παρένθεση.

Αν δεν ήμασταν μέλος της Ε.Ε. και της ΟΝΕ, οι εξελίξεις στην Ελλάδα θα ήταν ασφαλώς διαφορετικές. Αυτονόητο. Αλλά είμαστε μέλος. Και έχει σημασία πώς μας βλέπουν οι άλλοι. Αποκαλυπτική είναι ομιλία στο Catholic Institute of Paris του Αρχιεπισκόπου του Canterbury, ηγέτη της Αγγλικανικής Εκκλησίας, the Most Reverend Justin Welby, την 17^η Νοεμβρίου: «Η Ελλάς είναι το πιο απτό παράδειγμα αυτού [της συγχύσεως και θυμού για συζήτηση περί οικονομικής επιτυχίας]. Επείσθηκε να μπει στην Ευρωζώνη πάνω σε ένα βασικά λάθος πρόγραμμα, με διακηρυγμένο χρέος πολύ κάτω από την πραγματικότητα κι έτσι έξω από τα κριτήρια εισδοχής στο ευρώ. Ήταν ένα πεδίο συμπαιγνίας όλων των ενδιαφερομένων που ήθελαν περισσότερες χώρες στην Ευρωζώνη. Με την υιοθέτηση ουσιαστικά ενός ξένου νομίσματος, μια χώρα χάνει την ικανότητα να εξυπηρετεί το χρέος της τυπώνοντας νόμισμα προς διευκόλυνση με πληθωρισμό εξόδου από τα προβλήματά της...

»Όταν έφθασε η μεγάλη κρίση το 2008, δεν προκαλεί έκπληξη ότι η Ελλάς δεν μπορούσε να πληρώσει τον λογαριασμό. Και λόγω προηγουμένως κακής διαχειρίσεως και, ακόμα, διαφθοράς μιας ελίτ, οι φτωχοί ενός ολόκληρου έθνους ετέθησαν στην πραγματικότητα σε ακούσια χρεοκοπία. Το βάρος έπεσε πάνω σε εκείνους με τις μικρότερες δυνατότητες να επιβιώσουν και όταν ο δικός τους πόνος επιβαρύνθηκε από την κακή μοίρα εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων, τώρα εκατομμυρίων, λίγη βοήθεια προσφέρθηκε. Αυτό που είδαμε είναι το σύστημα της

παγκόσμιας αγοράς και κυρίως η Ε.Ε. να δανείζουν χρήματα στους ανθρώπους για ν' αγοράσουν πράγματα και κατόπιν στραγγαλίζουν τις ελπίδες και το μέλλον τους, όταν δεν μπορούν να ξεπληρώσουν. Αυτό που έχουμε τώρα είναι η μεγαλύτερη φυλακή οφειλετών στην Ευρωπαϊκή ιστορία.» (www.archbishopofcanterbury.org).

Η αλήθεια είναι ότι εμπήκαμε στην ΟΝΕ από το παράθυρο` όχι από την πόρτα εισόδου. Παράλληλα εμπήκαμε χωρίς καμία προετοιμασία του κοσμάκη` για το τι είναι το ευρώ` για την αντιστοιχία του με τη δραχμή` για τις συνέπειες της αλλαγής. Έτσι ποτέ δεν εκαταλάβαμε την αξία του νέου νομίσματος. Με συνέπεια να το ξοδεύουμε εντελώς απερίσκεπτα` την υπερκατανάλωση` τη χρεοκοπία των ατομικών οικονομιών` την αστακομακαρονάδα. Σαν εκατό ευρώ να είναι εκατό δραχμές. Έχουν περάσει από τότε 16 χρόνια` και ακόμα ντρέπεσαι να δώσεις ένα ευρώ ως φιλοδώρημα` που είναι 340 παλιές δραχμές` μισό καρβέλι χωριάτικο ψωμί. Μια ιδέα της διαφοράς αντιλήψεως της αξίας του χρήματος (του ευρώ): Ένα εκατομμύριο ευρώ παρ'ημίν η επικήρυξη ενός δραπέτη καταδίκου του κοινού ποινικού δικαίου, του Βασίλη Παλαιοκώστα το 2011` Μόνο εκατό χιλιάδες για τον Τυνήσιο τρομοκράτη του Βερολίνου, δολοφόνο δώδεκα αθώων ψυχών, τον περασμένο μήνα.

Είπε ο κ. Σημίτης το 2005 κατά την παρουσίαση του βιβλίου του ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ : «Για μένα μια πολιτική προσπάθεια, όπως αυτή της περιόδου 1996-2003 έχει ζωή και μετά το χρονικό σημείο που μπορεί να θεωρηθεί ως στιγμή του τερματισμού της. Παραμένει για αρκετό χρόνο ακόμη στοιχείο της πολιτικής ζωής, συνεχίζει να συμβάλλει στη διαμόρφωση των απόψεων.» Ετόνισε ακόμα: «Επιζητώ μία συζήτηση που μας βοηθά όλους να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα του τόπου.»

Αν πούμε σωστά... Τότε πώς εξηγείται η τραγική αποτυχία -- και κατά τον κ. Σημίτη-- της υπό τον Κ. Καραμανλή κυβερνήσεως, διαδόχου της δικής του! «Παρόμοια αρνητική εξέλιξη δεν υπήρξε άλλη φορά μετά τη μεταπολίτευση... Οι αριθμοί είναι βαρετοί και κουραστικοί, αλλά αποδεικνύουν σαφέστατα ότι η Νέα Δημοκρατία δημιούργησε το τερατώδες έλλειμμα που ήταν η αιτία της κρίσης.» (σελ. Σ12) Η αντίφαση προκαλεί καίρια ερωτήματα: Η 'πολιτική ζωή' μετά την προσπάθεια 1996-2003 δεν θα έπρεπε να συνεχίζει να συμβάλλει στη διαμόρφωση των απόψεων της κυβερνήσεως Καραμανλη; Ωστόσο ουδέν ίχνος της διαπιστώνεται από τον ίδιον τον κ. Σημίτη στην διάδοχο της δικής του κυβέρνηση. Άρα; Μήπως τελικά καταλήγουμε ότι δεν υπήρχαν τόσα θετικά στοιχεία επιτυχίας στη διακυβέρνηση 1996-2003, και γι' αυτό δεν υπάρχουν διακριτά ούτε στο κληροδότημα προς την διάδοχο κυβέρνηση Κ. Καραμανλή;

Με τούτα και με 'κείνα το κείμενο σαν να παρατράβηξε. Το εσχεδίασα πάντως ως μία συμμετοχή στη συζήτηση που επεζήτησε απερίφραστα ο κ. Σημίτης το 2005. Όχι ως αποτέλεσμα επικριτικής εκ μέρους μου διαθέσεως.

Ιανουάριος 2017

Νίκ. Λ. Γ. Λιναρδάτος

* Η ένδειξη Σ (με αριθμό σελίδων) παραπέμπει στο βιβλίο ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΡΙΣΗΝ.

